

ZBORNIK REZIMEA RADOVA

---

pisanih za Drugu međunarodnu konferenciju
o obnovljivim izvorima električne energije

PROCEEDINGS

---

of The Second International Conference on
Renewable Electrical Power Sources

Ovo je interaktivni PDF. This is an interactive PDF.
Molimo, kliknite Please, click on
na željeni odeljak the desired section

Impresum Inprint

Pokrovitelji Patrons

Odbori Committees

Program Programme

Predgovor Preface

Sadržaj Contents

ZBORNIK REZIMEA RADOVA
pisanih za Drugu međunarodnu konferenciju
o obnovljivim izvorima električne energije
MKOIEE '13

Dom inženjera „Nikola Tesla“,
Kneza Miloša 9/III
16–18. oktobar 2013.

Izdavač
Savez mašinskih i elektrotehničkih
inženjera i tehničara Srbije (SMEITS)
Društvo za obnovljive izvore električne energije
Kneza Miloša 7a/II,
11000 Beograd

Predsednik Društva obnovljive izvore električne energije
Prof. dr Zoran Nikolić, dipl. inž.

Urednik
Prof. dr Zoran Stević, dipl. inž.

Štampa
„Šprint“, Beograd

GENERALNI POKROVITELJI
GENERAL PATRONS

Elektroprivreda Srbije,
Beograd

Termoelektrane „Nikola Tesla“,
Obrenovac

PROGRAMSKI POKROVITELJI
PROGRAMME SPONSORS

Ministarstvo energetike, razvoja i zaštite životne sredine RS
Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja RS

Elektrotehnički fakultet, Beograd

Tehnološko-metalurški fakultet, Beograd

Institut za hemiju, tehnologiju i metalurgiju, Beograd

Inženjerska komora Srbije, Beograd

Privredna komora Srbije, Beograd

Institut tehničkih nauka
Srpske akademije nauka, Beograd

**MEĐUNARODNI
PROGRAMSKI ODBOR
INTERNATIONAL
PROGRAMME COMMITTEE**

Prof. Viorel Badescu	<i>Rumunija</i>
Prof. dr Pellumb Berberi	<i>Albanija</i>
Prof. dr Milorad Bojić	<i>Srbija</i>
Prof. dr Alla Denysova	<i>Bugarska</i>
Dr Aleksandar Ivancic	<i>Španija</i>
Prof. dr Miroljub Jevtić	<i>Srbija</i>
Prof. Dr Vladimir Krstić	<i>Kanada</i>
Prof. Nikolay Mihailov	<i>Bugarska</i>
Prof. dr Stefka Nedeltcheva	<i>Bugarska</i>
Mr Dušan Nikolić	<i>Australia</i>
Dr Zoran Nikolić	<i>Srbija</i>
Dr Mila Pucar	<i>Srbija</i>
Prof. dr Valerij Sitnikov	<i>Ukrajina</i>
Prof. dr Velimir Stefanović	<i>Srbija</i>
Prof. dr Zoran Stević	<i>Srbija (predsednik Odbora)</i>
Prof. dr Zoran Stojiljković	<i>Srbija</i>
Prof. dr Michael Todorov	<i>Bugarska</i>

**ORGANIZACIONI ODBOR
ORGANIZING COMMITTEE**

Rastislav Kragić
Zoran Nikolić (*predsednik Odbora*)
Ilija Radovanović
Zoran Stević
Stevan Šamšalović
Žarko Ševaljević

**ORGANIZATOR
ORGANIZER**

Savez mašinskih i elektrotehničkih inženjera
i tehničara Srbije (SMEITS),
Društvo za obnovljive izvore električne energije
Kneza Miloša 7a/II, 11000 Beograd
Tel. 011/3230-041, 3031-696, tel./faks 3231-372
Tekući račun broj 255-0007430101000-55
E-mail: office@smeits.rs
www.smeits.rs

PROGRAM KONFERENCIJE

THE CONFERENCE PROGRAMME

SREDA, 16. OKTOBAR 2013.
Wednesday, October 16th, 2013

9.30–9.50 h   **REGISTRACIJA UČESNIKA I URUČENJE MATERIJALA ZA KONFERENCIJU**
Registration of Participants and Taking Over the Conference Materials

9.50–10.00 h   **OTVARANJE KONFERENCIJE**
The Conference Opening

10.00–10.20 h   **PLENARNO PREDAVANJE**
Plenary Session

10.20–12.20 h   **SEKCIJA I • OBNOVLJIVI IZVORI ELEKTRIČNE ENERGIJE I ENERGETSKA POLITIKA**
Session I • Electrical Energy Renewable Sources and Energy Policy

12.20–12.40 h   Pauza
Break

12.40–15.00 h   **Nastavak izlaganja radova**
The Session I Continuation

14.00–15.00 h   **SEKCIJA II • KOGENERACIJA**
Session II • Cogeneration

ČETVRTAK, 17. OKTOBAR 2013.

Thursday, October 17th, 2013

9.00–11.20 h   SEKCIJA III • ENERGIJA SUNCA

Session III • Solar energy

11.20–11.40 h   Pauza

Break

11.40–14.00 h   Nastavak izlaganja radova

The Session III Continuation

13.20–14.20 h   SEKCIJA IV • HIDROENERGIJA

Session IV • Hydroenergy

PETAK, 18. OKTOBAR 2013.

Friday, October 18th, 2013

9.00–11.00 h   SEKCIJA V • ENERGIJA VETRA

Session V • Wind Energy

11.00–11.30 h   Panel diskusija i zatvaranje MKOIEE

Panel Discussion and the 2nd MKOIEE Closing Ceremony

**11.30 h   Godišnja konferencija Društva za
obnovljive izvore električne energije**

**The Society for Electrical Energy Renewable Sources
Annual Conference**

Koktel

Coctail

PREDGOVOR

Energetske potrebe se uglavnom podmiruju ekološki problematičnim fosilnim gorivima kojih ima sve manje, a koja sve više zagađuju životnu okolinu. Zbog toga je poslednjih godina povećano interesovanje naučne i stručne javnosti za korišćenje obnovljivih izvora energije (OIE). Jedan od razloga njihovog nedovoljnog korišćenja je, pored nedostatka finansijskih sredstava i nepotpunih saznanja o ovoj vrsti energije, nedovoljno razvijena ekološka svest. Srećom, odnos prema energiji se menja. Sve više podsticajnih mera za dobijanje električne energije iz obnovljivih izvora, za usavršavanje tehnologija njihovog korišćenja, pravljenje modela za planiranje, primenu, finansiranje itd. – doprinose stvaranju boljih uslova za korišćenje ovih vrsta energetske izvora.

Poznati su ciljevi EU da do 2020. godine smanji ukupnu potrošnju energije za 20%, da u ukupnoj potrošnji energije koristi 20% njenih obnovljivih izvora i da emisiju gasova staklene bašte smanji za 20%. Poseban značaj posvećen je obnovljivim izvorima električne energije (OIEE), tako da su vlade skoro svih evropskih država donele uredbe o merama podsticaja za proizvodnju električne energije korišćenjem obnovljivih izvora energije i kombinovanom proizvodnjom električne i toplotne energije.

Obnovljivi izvori električne energije (OIEE) predstavljaju verovatno centralni deo proučavanja korišćenja OIE jer električna energija predstavlja najkvalitetniji vid energije koji se lako proizvodi, prenosi, koristi i pretvara u praktično sve ostale vidove energije. Pored toga, električna energija se može dobiti iz gotovo svih vrsta obnovljivih izvora energije i lako se pretvara u sve druge vidove energije.

PREFACE

Energy needs are today mostly covered by using fossil fuels. Not only that these fuels reserves are not endless, but they pollute environment.

Scientific and professional public is interested in renewable sources utilization. Reasons for this sources underutilization are ecological unawareness, lack of financial means.

Fortunately, attitude towards energy is changing. There are more incentives for adoption of electrical energy renewable sources, for their utilization techniques improvement, for development of planning, financing, utilization models, etc.

European Union established its Climate and Energy Package with a 20% reduction in EU greenhouse gas emissions from 1990 levels; raising the share of energy consumption produced from renewable resources to 20%; and 20% improvement in the energy efficiency.

Most of European governments adopted incentives for electrical energy production by renewable and combined sources.

The renewable sources of electrical energy are, probably, the central point of study because electrical energy is the most efficient energy, easy to produce, transport, use and transform to almost any other type of energy.

Apart from that, electrical energy can be produced by almost any type of renewable sources.

SADRŽAJ • CONTENTS

PLENARNO PREDAVANJE

1. PONAŠANJE I KARAKTERISTIKE SPOJNIH ELEMENATA I ELEKTRODNIH MATERIJALA U GORIVNIM ČELIJAMA NA BAZI ČVRSTOG OKSIDA
PROPERTIES AND PERFORMANCE OF INTERCONNECTOR AND ELECTRODE MATERIALS IN SOLID OXIDE FUEL CELLS
Vladimir D. Krstić i Zoran Stević

Sekcija I • Obnovljivi izvori električne energije i energetska politika

2. SUPERKONDENZATORI U SISTEMU ZA KORIŠĆENJE ENERGIJE KOČENJA ELEKTRIČNIH VOZILA
SUPERCAPACITORS IN KINETIC ENERGY RECOVERY SYSTEM OF ELECTRIC CARS
V. Busher i V. Sytnikov
3. HIBRIDNI SISTEMI SA TRI IZVORA ENERGIJE
HYBRID SYSTEM WITH THREE ENERGY SOURCES
Vesko Panov, Stefka Nedeltcheva, Detelin Markov, Veselin Tchobanov, Alexander Kojuharov
4. ENERGETSKI EFIKASNO NAPAJANJE AUTONOMNIH POTROŠAČA KORIŠĆENJEM HIBRIDNOG (FOTONAPONSKOG I DIZELAGREGATSKOG) IZVORA
ENERGY EFFICIENT POWER SUPPLY OF AUTONOMOUS CONSUMERS USING HYBRID (PHOTOVOLTAIC AND DIESEL AGGREGATES) SOURCES
Z. Nikolić i P. Petrović
5. PRIMENA TERMOVIZIJE U DIJAGNOSTICI OBNOVLJIVIH IZVORA ENERGIJE
THERMOGRAPHY APPLICATION IN THE DIAGNOSIS OF RENEWABLE ENERGY SOURCE
Z. Stević, I. Radovanović, M. Rajčić-Vujasinović i V. Fajnišević
6. SUPERKONDENZATORI, AKUMULATORKE BATERIJE I GORIVNE ČELIJE U ELEKTRIČNIM VOZILIMA
SUPERCAPACITORS, ACCUMULATOR BATTERIES AND FUEL CELLS IN EV
Zoran Stević, Ilija Radovanović, Mirjana Rajčić-Vujasinović i Vesna Fajnišević
7. KARAKTERIZACIJA POLUPROVODNIČKIH TERMoeLEKTRIČNIH ELEMENATA TERMOVIZIJOM
CHARACTERIZATION OF SEMICONDUCTOR THERMOELECTRIC ELEMENTS BY THERMOGRAPHY
Z. Stević, S. Ivanov, E. Požega, M. Rajčić-Vujasinović, V. Fajnišević i I. Radovanović
8. EKSTRAKCIJA METALA I PROCES SEPARACIJE U RECIKLAŽI FOTONAPONSKIH MODULA NA BAZI CIGS
METAL EXTRACTION AND SEPARATION PROCESSES IN RECYCLING OF CIGS BASED THIN FILM PV MODULES
Stevan Dimitrijević, Mirjana Rajčić-Vujasinović, Zoran Stević, Željko Kamberović, Marija Korać i Silvana Dimitrijević

9. UTICAJ OBNOVLJIVIH IZVORA ENERGIJE NA KONCEPT PRIMENE PAMETNIH SENZORA U URBANOJ SREDINI – PAMETNI GRADOVI
RENEWABLE ENERGY SOURCES IMPACT ON SMART TRANSDUCERS APPLICATION CONCEPT IN URBAN ENVIROMENT-SMART CITY SOLUTION
I. Radovanović, I. Popović i N. Bežanić
10. JAVNO PRIVATNO PARTNERSTVO KAO MODEL FINANSIRANJA IZGRADNJE OBNOVLJIVIH IZVORA ENERGIJE
PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP AS A MODEL FOR FINANCING RENEWABLE ENERGY PROJECTS
M. Radunović i D. Hamzić
11. KARAKTERIZACIJA TROJNOG JEDINJENJA BITESE
CHARACTERIZATION OF BISMUTH TELLURIDE SELENIUM TERNARY COMPOUND
Emina D. Požega, Svetlana Lj. Ivanov, Zoran M. Stević, Duško M. Minić, Lidija J. Gomidželović i Nikola S. Vuković

Sekcija II • Kogeneracija

12. CHP TEHNOLOGIJE – EFIKASNOST I CENE
DIFFERENT TYPES OF CHP PLANTS AND TECHNOLOGIES WITH ITS EFFICENCY AND COSTS
Aleksandar Dedić, Srbislav Genić i Nenad Ćuprić
13. CONTEMPORARY ISSUES IN BIOMASS BASED COGENERATION TECHNOLOGIES FOR ELECTRICITY AND FUEL PRODUCTION
NAJNOVIJA DOSTIGNUĆA U OBLASTI TEHNOLOGIJA KOGENERACIJE BIOMASE ZA PROIZVODNJU ELEKTRIČNE ENERGIJE I GORIVA
Andrijana Stojanović i Velimir Stefanović
14. ENERGANNA NA BIOGAS – SLUČAJ DOBRE PRAKSE U BLACU
A BIOGAS POWER PLANT – GOOD PRACTICES IN BLACE
Aleksandar Matić i Snežana M. Petrović

Sekcija III • Energija Sunca

15. UPRAVLJANJE DVOOSNIM SOLARNIM TREKEROM RADI POBOLJŠANJA AUTONOMNOSTI MOBILNOG ROBOTA
CONTROL OF TWO-AXIS SOLAR TRACKER FOR INCREASING THE AUTONOMY OF MOBILE ROBOT
Lj. Kevac, A. Rodi i M. Filipović
16. GEOMETRIJSKA KONFIGURACIJA SOLARNIH KONCENTRATORA SREDNJE I VISOKE TEMPERATURE
SOME TECHNIQUES IN CONFIGURATIONAL GEOMETRY AS APPLIED TO MIDDLE AND HIGH TEMPERATURE SOLAR CONCENTRATORS
Saša R. Pavlović i Velimir P. Stefanović
17. UTICAJ PRIMENE FOTONAPONSKIH PANELA NA ARHITEKTURU OBJEKTA
THE EFFECTS OF APPLICATION OF PHOTOVOLTAIC PANELS ON ARCHITECTURE OF THE BUILDING
Vladana Stanković i Goran Jovanović

18. ENERGETSKA EFIKASNOST SOLARNE ELEKTRANE SA MODULIMA OD MONOKRISTALNOG SILICIJUMA
ENERGY EFFICIENCY PV SOLAR POWER PLANT WITH MONOCRYSTALLINE SILICON SOLAR MODULE
D. Divnić, D. Lj. Mirjanić, T. M. Pavlović i D. D. Milosavljević
19. PREGLED NESILICIJUMSKIH I NOVIH FOTONAPONSKIH TEHNOLOGIJA ZA GENERISANJE ELEKTRIČNE ENERGIJE
A REVIEW OF NON-SILICON AND NEW PHOTOVOLTAICS TECHNOLOGY FOR ELECTRICITY GENERATION
Danijela Nikolić, Milorad Bojić, Jasmina Skerlić, Jasna Radulović i Dragan Taranović
20. ANALIZA I OCENA SOLARNIH ENERGETSKIH SISTEMA BUDUĆNOSTI
A KEY REVIEW ON EXERGETIC ANALYSIS AND ASSESSMENT OF SOLAR ENERGY SYSTEMS FOR A SUSTAINABLE FUTURE
J. Skerlić, M. Bojić, D. Nikolić, J. Radulović i D. Cvetković
21. POBOLJŠANJE ENERGETSKE EFIKASNOSTI GREJNIH SISTEMA KORIŠĆENJEM GSHP I FOTONAPONSKIH PANELA
IMPROVING ENERGY EFFICIENCY OF PANEL HEATING SYSTEMS USING GSHP AND PV PANELS
Dragan Cvetković, Milorad Bojić, Vesna Ranković, Danijela Nikolić i Jasmina Skerlić
22. MONITORING FOTONAPONSKOG SISTEMA ZA NAPAJANJE OSVETLJENJA UPOTREBOM LABVIEW PLATFORME
MONITORING OF A SYSTEM FOR SOLAR POWERED LIGHT BASED ON LABVIEW
M. Mišković, M. Milivojević, Z. Stević, N. Rajaković i B. Reljin
23. GUBICI ENERGIJE U DISTRIBUTIVNOJ MREŽI U ZAVISNOSTI OD RASPOREDA KROVNIH FOTONAPONSKIH PANELA
ENERGY LOSS IN DISTRIBUTION NETWORK RELATED TO PLACEMENT OF SOLAR PHOTOVOLTAIC SYSTEMS
I. Batas Bjeli, D. Šošić i N. Rajaković
24. SOLARNO NAVODNJAVANJE MALIH POLJOPRIVREDNIH DOBARA
SOLAR IRRIGATION OF SMALL AGRICULTURAL FARMS
Z. Stojiljković, Ž. Ševaljević i Z. Nikolić
25. DETEKCIJA REDNOG ELEKTRIČNOG LUKA U KOLU FOTONAPONSKIH PANELA
DETECTION OF SERIES DC ARC-FAULT IN PHOTOVOLTAIC PANEL CIRCUITS
Nikola Georgijević, Srđan Srdić i Zoran Radaković
26. IZBOR METODE ZA PRAĆENJE TAČKE MAKSIMALNE SNAGE FOTONAPONSKIH PANELA
CHOOSING THE MPPT METHOD FOR PHOTOVOLTAIC PANELS
Srđan Srdić, Zoran Radaković i Nikola Đorđević

Sekcija IV • Hidroenergija

27. ISKORIŠĆENJE HIDROPOTENCIJALA KROZ IZGRADNJU MALIH HIDROELEKTRANA (MHE)
REUTALISATION OF HYDRO POTENTIAL THROUGH CONSTRUCTION OF SMALL HYDROPOWER PLANTS (SHP)
Zoran Mojić, Jelena Janevski i Biljana Božić-Ognjević

28. ANALIZA KRIVE VODOSTAJA , LINIJE TRAJANJA VODENIH KOLIČINA I ANALIZA INSTALISANE SNAGE MHE NA REČNIM TOKOVIMA
ŠARPLANINE SA POSEBNIM OSVRTOM NA GORU
ANALYSIS OF WATER LEVEL CURVES, LINES OF WATER QUANTITY AND ANALYSIS OF INSTALLED CAPACITY MINI HYDRO POWER PLANTS ON THE RIVER FLOWS SARPLANINA WITH SPECIAL EMPHASIS ON GORA
Šefik M. Bajmak
29. ANALIZA MOGUĆIH LOKACIJA ZA MALE HIDROELEKTRANE NA SEVERU KOSOVA I METOHIJE PRIMENOM SOFTVERA RETSCREEN
ANALYSIS OF POSSIBLE LOCATIONS FOR SMALL HYDRO POWER PLANTS IN NORTHERN PART OF KOSOVO AND METOHIJA USING THE SOFTWARE RETSCREEN
M. Tomović i M. Jevtić

Sekcija V • Energija vetra

30. TORZIONE VIBRACIJE PRENOSNOG MEHANIZMA VETROGENERATORA SA GREŠKAMA U USKLAĐIVANJU KRUTOSTI
PARAMETRIC TORSIONAL VIBRATION OF A DRIVE TRAIN OF A WIND TURBINE WITH FAULTS IN MESHING STIFFNESS
M. Todorov i G. Vukov
31. MONITORING PTICA ZA POTREBE BUDUĆE FARME VETROGENERATORA “ŠUŠARA POLJA”
BIRD MONITORING STUDY FOR THE PURPOSE OF THE FUTURE WIND FARM “ŠUŠARA FIELDS”
Đ. Klisić, I. Radovanović, S. Škorić, M. Zlatanović i I. Popović
32. INOVIRANI MODEL VEROVATNOĆE SUDARA PTICE I ELISE VETROGENERATORA
NOVEL PROBABILITY MODEL OF A BIRD – WIND TURBINE COLLISION
Đ. Klisić, I. Radovanović, V. Jovandić, I. Popović i Lj. Stamenić
33. VEROVATNOĆA SUDARA PTICE I ELISE VETROGENERATORA KORIŠĆENJEM MONTE KARLO METODE
BIRD WIND TURBINE COLLISION PROBABILITY USING MONTE CARLO METHOD
Đ. Klisić, P. Marinković, Lj. Stamenić i I. Popović
34. ANALIZA MOGUĆNOSTI PRIMENE ENERGIJE VETRA U SISTEMIMA SNABDEVANJA ELEKTRIČNOM I TOPOTNOM ENERGIJOM PLANINSKIH TURISTIČKIH CENTARA
ANALYSIS OF POTENTIAL USE OF WIND ENERGY SYSTEMS IN THE SUPPLY OF ELECTRICITY AND HEAT, MOUNTAIN TOURIST CENTRES
Šefik M. Bajmak
35. ZNAČAJ ETALONIRANJA ANEMOMETARA U VETROENERGETICI I PRIKAZ ANEMOMETRIJE U METEOROLOŠKOJ LABORATORIJI RHMZ SRBIJE
SIGNIFICANCE OF ANEMOMETER CALIBRATION IN WIND-ENGINEERING AND AN OVERVIEW OF ANEMOMETRY IN THE METEOROLOGICAL LABORATORY OF THE RHMS OF SERBIA
Branko Živković, Predrag Kolarž i Bratislav Tatić
36. PRIMENA NOVIH PRENOSNIKA SNAGE KOD EKSPLOATACIJE ENERGIJE VETRA
APPLICATION OF NEW POWER TRANSMISSION FOR EXPLOITATION OF WIND ENERGY
Nenad Kostić, Mirko Blagojević, Vesna Marjanović, Tihomir Mačkić i Milorad Bojić